

Miszczak, Stanisław

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa : Sprawozdanie Zarządu z czynności naukowych : Jubileusz Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : Odczyty przedstawione na Zebraniu Jubileuszowym : Perspektywy działalności Towarzystwa (...)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 50, 91-95

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Większość z tych pytań kierowanych pod adresem nauk humanistycznych pozostaje jak na razie bez odpowiedzi.

Sądzę, że dyskusja na ten temat powinna być podjęta również przez nasze Towarzystwo.

Stanisław Miszczak

PERSPEKTYWY DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO

Chlubne i bogate tradycje Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, tak pięknie zapisane w życiu naukowym naszego kraju, kontynuujemy dziś z niemalym trudem, a to ze względu na liczne uwarunkowania ograniczające jego właściwy rozwój. Czynniki te sprawiają, że niełatwo jest mówić również o perspektywach działalności Towarzystwa na najbliższą, a zwłaszcza dalszą przyszłość. Towarzystwo Naukowe Warszawskie reaktywowane po latach nieobecności na mapie naukowej kraju rozpoczęło swoją działalność praktycznie od zera, bez większości tych atrybutów, które niegdyś były jego nieodłącznym elementem. Dotyczy to m.in. jego zasobów finansowych stale wzbogacanych nowymi zapisami i darami. Odbudowa Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i przywrócenie mu należnej rangi musi być więc z konieczności procesem długotrwałym, przy czym, jak sądzę, należy być świadomym tego, że pełne odtworzenie jego dawnej funkcji jest rzeczą raczej niemożliwą, toteż zamysł taki — wobec istniejących realiów — nie leży w naszych planach. Przecież ten piękny gmach, w którym święcimy dziś jubileusz Towarzystwa, był niegdyś wypełniony jego placówkami naukowymi. Wprawdzie również dziś jest on naszą siedzibą, ale prawdę mówiąc jest to siedziba raczej symboliczna, znaczona jedynie godłem Towarzystwa i wyrytymi tu i ówdzie jego łacińskimi i polskimi nazwami przypominającymi rodowód tego gmachu, w którym mimo wielu wysiłków z naszej strony nie udało się jak dotychczas otrzymać godnego lokalu.

Jesteśmy obecnie w okresie trwania drugiej kadencji odrodzonego Towarzystwa. Jest to okres poszukiwania właściwych form jego działalności w stołecznej społeczności naukowej, bo do takich ram jest ono obecnie głównie ograniczone. Krok po kroku staramy się też porządkować rozliczne sprawy organizacyjne.

Towarzystwo Naukowe Warszawskie od momentu jego reaktywowania, mimo wielu trudności, rozwinęło dość ożywioną działalność odczytową, zarówno w ramach Wydziałów, jak i na forum naukowych zebrań plenarnych. Te formy aktywności naukowej są i będą nadal rozwijane. Ponadto tak jak dotychczas będziemy współdziałać z Polską Akademią Nauk i wyższymi uczelniami przy organizowaniu sesji naukowych poświęconych historycznym postaciom naszego narodu, w tym prze-

de wszystkim tym luminarzom nauki polskiej, którzy byli naszymi członkami. W ostatnim okresie byliśmy m.in. współinicjatorami sesji naukowej poświęconej 120 rocznicy urodzin Marii Curie-Skłodowskiej, która odbyła się na Zamku Królewskim w Warszawie 9 listopada 1987 r.

Obecnie rodzi się nowy obszar działalności Towarzystwa, któremu zamierzamy nadać możliwie najwyższą rangę. Będą to dyskusyjne zebrania interdyscyplinarne, pomyślane jako spotkania plenarne, stanowiące rozszerzoną formę istniejących już od pewnego czasu zebrań międzywydziałowych, zainicjowane przez prezydium Zarządu TNW. Potrzeba tego rodzaju spotkań wynika z wielowarstwowego rozwoju nauki w obszarze poszczególnych dziedzin wiedzy oraz złożoności współczesnego świata. Liczymy, że dyskusyjne spotkania interdyscyplinarne przyczynią się równocześnie do integracji naszego środowiska i wypełnią w tym zakresie lukę w stołecznym środowisku naukowym. Chcemy, aby w zebraniach interdyscyplinarnych uczestniczyli nie tylko członkowie Towarzystwa, wśród których jest dziś ponad 240 profesorów, ale również inni uczeni zainteresowani danym tematem. Mamy nadzieję, że ci ostatni zechcą również wygłaszać na tych sesjach własne referaty. Pierwsze zebranie z tego cyklu odbyło się kilka tygodni temu, a jego tematem były: *Granice poznania świata*. Wprowadzenie do dyskusji stanowiły wystąpienia profesorów: Marka Demiańskiego — kosmologa, Włodzimierza Kołosa — chemika kwantowego, Klemensa Szaniawskiego — filozofa i logika oraz Józefa Werle — fizyka. W zebraniu tym uczestniczyło ponad 200 osób, co najlepiej świadczy o tym, jak potrzebne są tego rodzaju spotkania. Zebranie to prowadził prof. dr Zbigniew Grabowski — przewodniczący Wydziału III i główny inicjator tego rodzaju spotkań. Przygotowane zostało następne zebranie z tego cyklu. Odbędzie się ono za kilka dni, a ściśle 7 grudnia, a jego tematem będzie *Mózg a komputer*. Dyskusję zagajają profesorowie: Witold Karczewski — lekarz, fizjolog mózgu, Antoni Mazurkiewicz — matematyk, informatyk, Bogusław Żernicki — neurofizjolog i Andrzej Ziabicki — fizykochemik.

Na przełomie stycznia i lutego 1988 roku przewidywane jest spotkanie interdyscyplinarne na temat: *Telekomunikacja a społeczeństwo*. Wśród referentów wprowadzających do dyskusji będą m.in. profesorowie Witold Nowacki — członek rzeczywisty Towarzystwa i Marian Suski z Wrocławia. W fazie uzgodnień bądź wstępnych zgłoszeń jest kilka dalszych tematów interdyscyplinarnych. A oto niektóre z nich: *Świadomość współczesnego Polaka*, *Manipulowanie prestiżem nauki*, *Nauka i pseudo (para) nauka*, *Problemy kultury słowa*, *Obecne tendencje rozwoju sztuki*, *Dehumanizacja skutkiem cywilizacji technicznej* oraz *Bilans XX wieku*. Na ten ostatni temat przewidujemy zorganizowanie kilku spotkań dyskusyjnych poświęconych m.in. biologii, fizykochemii oraz wiedzy o społeczeństwie. Korzystając z okazji chciałbym zaapelować z

tego miejsca o zgłaszanie dalszych tematów i kandydatów, którzy podjęliby się wygłoszenia referatów cząstkowych wprowadzających do dyskusji.

Drugi jakżeż ważny nurt działalności Towarzystwa na dziś i na przyszłość to sprawy wydawnicze. Torują one sobie drogę z niemałym trudem, mamy jednak do odnotowania szereg znacznych rezultatów, które roją nadzieje na przyszłość. Główne prace wydawnicze koncentrują się na wydawaniu „Roczników Towarzystwa”. W najbliższych miesiącach ukażą się „Roczniki” za rok 1984, 1985. W drukarni jest „Rocznik” 1986. Nowum w tym roczniku stanowią będą trzy eseje historyczne. Pierwszy z nich obejmuje *Krótki zarys historii Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, drugi *Od Towarzystwa Przyjaciół Nauk do Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, trzeci zaś *Towarzystwo Naukowe Warszawskie*. Autorami tych esejów są m.in. profesorowie Jerzy Michalski i Stefan Kieniewicz. Formę esejów wstępnych — wzbogacających bieżące informacje z życia Towarzystwa — zamierzamy kontynuować również w następnych rocznikach. Jeden z nich będzie dotyczył polskiej szkoły matematycznej. Ukaże się on w roczniku za rok 1987. W rocznikach zamierzamy zamieszczać również materiały z dyskusyjnych zebrań interdyscyplinarnych. Miło mi donieść, że „Rocznik 1986” ukaże się również w języku angielskim. Wielka to zasługa prof. dr Edwarda Rużyły — naczelnego redaktora Wydawnictw Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Będziemy czynili starania, aby również następne roczniki ukazywały się w wersji angielskojęzycznej. Powinno to ułatwić nam nawiązanie bliższych kontaktów z innymi towarzystwami akademickimi w świecie, a co za tym idzie i wymianę publikacji oraz w dalszej perspektywie możliwość zapraszania czołowych przedstawicieli tych towarzystw do Warszawy. Będziemy starali się również pozyskiwać przebywających przy różnych akcjach w Polsce uczonych zagranicznych do wygłaszania referatów na forum Towarzystwa. Ponadto tak jak dotychczas zamierzamy spełniać rolę sponsora wydawanego w języku angielskim czasopisma „Materia Medica Polona”. Rolę taką jesteśmy w stanie wziąć na siebie, gdyby jakaś instytucja znalazła środki na wydawanie innych czasopism naukowych bądź szczególnie wartościowych pod względem naukowym publikacji książkowych.

Kolejny obszar spraw, który jest i, jak się wydaje, powinien być nadal przedmiotem najwyższej troski Towarzystwa, wiąże się z częściowym przynajmniej odtworzeniem jego dawnych niezmiernie bogatych zbiorów archiwalnych, w tym zwłaszcza publikacji. Powołana niedawno Komisja Archiwalno-Biblioteczna, na czele której stoi prof. dr Zdzisław Libera, ma tu do odegrania wielką rolę. Trzeba jednak być przygotowanym na to, że pozyskanie materiałów archiwalnych będzie procesem długotrwałym. Materiały, które oszczędził kataklizm wojny, są dziś rozproszone po różnych instytucjach. Należy przypuszczać, że

część z nich znajduje się w rękach prywatnych, a wynika to po części stąd, że niektóre instytucje odsprzedały sporą część tego rodzaju publikacji. Do antykwariatów trafiają one jednak bardzo rzadko. Stąd zakupy nasze z tego źródła są znikome. Ze sprawą gromadzenia archiwaliów i ich archiwizacją wiążą się problemy lokalu, którego jak na razie nie ma. Nie ma również odpowiednich pomieszczeń na inne nasze potrzeby. Jest to jedna z kluczowych spraw, od rozwiązania której zależy normalna egzystencja Towarzystwa i jego dalszy właściwy rozwój. W tej kwestii nadal liczymy na obiecaną pomoc kierownictwa Polskiej Akademii Nauk. Liczymy również na to, że zrezygnuje ona z pobierania od Towarzystwa opłat za wynajmowanie sal na nasze zebrania, podobnie jak czynią to uczelnie, na terenie których odbywa się sporo zebrań wydziałowych.

Z pola widzenia naszej działalności nie tracimy również spraw związanych z dokumentowaniem historii Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Tym obszarem spraw zajmuje się powołana niedawno Komisja Historyczna, na czele której stoi prof. dr Jerzy Szacki. W planie mamy opracowanie pełnej historii obu tych Towarzystw i wydanie jej drukiem. Dziś wiadomo jednak, że zadania tego nie uda się zrealizować w ciągu 3—4 lat, tak jak to wcześniej planowaliśmy. Nie jest to tylko kwestia środków finansowych niezbędnych na przygotowanie rozlicznych kwerend — chociaż i one nie są łatwe do zdobycia, ze względu na ciągłe ograniczanie naszych planów budżetowych — ale przede wszystkim z uwagi na trudność skompletowania zespołu autorskiego. Nadal jednak dążyć będziemy do urzeczywistnienia tego zamysłu. Kontynuowanie tych prac jest ważne również ze względu na różne aktualne potrzeby Towarzystwa. Są one niezbędne, zwłaszcza przy organizowaniu różnych sesji historycznych. Na przykład tylko w ciągu najbliższych dwóch lat przypada kilka znamienych rocznic, które godne są tego, aby je uczcić stosownymi sesjami naukowymi. I tak w roku przyszłym przypada 180 rocznica objęcia przez Stanisława Staszica funkcji prezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz 180 rocznica śmierci Jana Albertrandiego, pierwszego prezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a w 1989 roku 160 rocznica urodzin Aleksandra Jabłonowskiego, pierwszego prezesa Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wreszcie w roku 1990 przypada jubileusz 190 rocznicy powołania do życia Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Sądzę, że również w ramach poszczególnych Wydziałów należałoby organizować od czasu do czasu zebrania naukowe poświęcone pamięci zasłużonych dla nauki polskiej i światowej członków naszego Towarzystwa. Staramy się pamiętać również o jubileuszach nestorów polskiej nauki, członków Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W przypadkach szczególnych przekazujemy również gratulacje zagranicznym uczonym z okazji obchodzonych przez nich jubileuszy, jeśli tylko mieli oni głębszy związek z naszym Towa-

rzystwem bądź jego członkami. Tak było w przypadku uczonego fińskiego, profesora nauk medycznych Arvo Ylppö z okazji stulecia Jego urodzin. Sądzę, że ta forma pamięci powinna być uzewnętrzniana również w przyszłości.

Historia Towarzystwa to przecież cząstka nas samych tworzących dziś jego współczesne oblicze, jak i tych, którzy w przeszłości wynieśli go na wyżyny społeczności naukowej kraju. Kulturowanie tradycji zmierzającej do dokumentowania jego historii to w jakimś sensie nasz moralny obowiązek. Dlatego też korzystając z okazji pragnę ponownie wcześniej apel o udostępnienie bądź ofiarowanie Towarzystwu dokumentów historycznych związanych z działalnością Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Na zakończenie pragnę jeszcze wspomnieć o zamiarze ustanowienia dorocznej nagrody Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Obecnie trwają prace nad opracowaniem projektu regulaminu, który następnie poddany będzie pod dyskusję, najpierw w Wydziałach, a następnie na Zgromadzeniu Ogólnym. Na czele Komisji zajmującej się tym tematem stoi prof. dr Bolesław Górnicki. Sądzę, że formalne ustanowienie nagrody Towarzystwa będzie możliwe dopiero w następnej kadencji Zarządu. Wiąże się to bowiem z wybiciem stosownego medalu, a zaplanowane na ten cel środki finansowe na rok 1988 zostały skreślone z budżetu Towarzystwa przez Polską Akademię Nauk. Podczas trwania obecnej kadencji Zarządu chcemy natomiast zatwierdzić zmodyfikowany statut Towarzystwa. Projekt nowej wersji statutu, opracowany przez Komisję pod kierunkiem prof. dr Piotra Strebeyki, jest obecnie przedmiotem dyskusji w Wydziałach i po wniesieniu ewentualnych korekt zostanie przedłożony pod dyskusję Walnego Zgromadzenia Administracyjnego.

Czy istniejące uwarunkowania pozwolą nam na realizację wszystkich tych zamierzeń, a tym samym na szersze rozwinięcie skrzydeł, zależy będzie od dobrej woli wspomnianych wcześniej instytucji. Od nich również zależy rozwiązanie wielu naszych żywotnych spraw. W każdym razie ze strony władz Towarzystwa nie brakuje inicjatyw i chęci społecznego działania, aby rozwijało się ono pomyślnie dla dobra polskiej nauki i wszystkich naszych członków.

2. SPRAWOZDANIE ZARZĄDU Z CZYNNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH

a) *Sprawozdanie Sekretarza Generalnego*

W okresie sprawozdawczym, tj. do dnia 31 grudnia 1987 r., pracami Towarzystwa kierował Zarząd wybrany w dniu 10 marca 1986 r. Odbyło się 9 posiedzeń Prezydium: 23 stycznia 1987, 5 lutego, 17 lutego, 8